

חליצה מספק.

ואילו חכמים חולקים עליו, וסוברים שסתם ולד בחזקת בן קיימא הוא, היות ורוב נשים יולדות ולד בן קיימא.

ואיתמר: אם נולד ליבמה שהיתה מעוברת מן האח המת, ולד.

ומת הולד בתוך ל' יום ללידתו.

ועמדה היבמה ונתקדשה לשוק ללא חליצה, משום שעל סמך הולד שילדה החזקונה כאשת אח שיש לו בנים, שפטורה מן החליצה.

נחלקו אמוראים בדעת רבא, מהי דעתו בדין היבמה הזאת:

רבינא משמיה דרבא אמר: כיון שלפי רבי שמעון בן גמליאל הדבר ספק, האם הולד הזה היה נפל, או בר קיימא —

הרי אם היבמה הזאת **אשת ישראל היא** עתה, כך שגם אם יחלוץ לה עתה היבם היא לא תיפסל על בעלה — הרי זו **חולצת** ומותרת לבעלה.

ואולם, אם **אשת כהן היא**, שהתקדשה לכהן, ואם נחייבנה לחלוץ היא תאסר עליו, מדרבנן, מדין "חלוצה" — **אינה חולצת!**

כי לגבי אשת כהן, אנו מסתמכים על רבנן, שלדבריהם יש להעמידה על חזקתה שהיא מותרת לשוק, לפי שכך החזקונה תחילה, מחמת הולד, כאשת אח שיש לו בנים. היות ורוב נשים יולדות ולד בן קיימא ולא נפל, והיא מותרת לשוק.

ואין חולצים לה להוציאה לכתחילה מידי

הספק של רבי שמעון בן גמליאל — כדי שלא נאסרנה בכך על בעלה הכהן מספק.

כי אם יחלצו לה, היא תאסר על בעלה באיסור של חלוצה לכהן, שהוא איסור דרבנן.

ואילו **רב משרשיא משמיה דרבא אמר:** אחת זו ואחת זו, אחת אשת ישראל ואחת אשת כהן — **חולצת!**

ואם נתקדשה לכהן, היא נאסרת על בעלה הכהן, לפי שיש לחוש לדברי רבי שמעון בן גמליאל, שאמר: כל שלא שהה שלשים יום באדם, הרי הוא ספק נפל.

אמר ליה רבינא לרב משרשיא, שאמר משמיה רבא, שגם אשת כהן חולצת, על אף שנאסרת בכך לבעלה הכהן:

אכן **באורתא**, בערב, **אמר רבא הכי**, 17-א כדבריך, שאמרת בשמו, שגם אשת כהן חולצת, ונאסרת לבעלה.

ואולם, למחרת, **בצפרא** בבוקר — **הדר ביה!**

חזר בו רבא מדבריו שאמר בערב, ושמעתי ממנו שהוא סבור שאשת כהן מותרת להשאר אצלו בלי חליצה, על סמך הולד הזה, כרבנן.

אמר ליה רב משרשיא לרבינא: שריתו, הינכם מתירים אשת כהן שמת ולדה תוך שלשים יום בלי חליצה, ואינכם חוששים לספיקו של רבי שמעון בן גמליאל!

אם כן, **יהא רעוא** יהי רצון דתשתרו אף **תרבא!** שתתירו אף אכילת חלב!

והיינו, שהאיסור בדבר הוא פשוט, כמו האיסור של אכילת חלב, ובכל אופן אתם מתירים אותו!

עד כאן הנידון בענין נפל לגבי חליצה, אם הקילו לגבי אשת כהן כדי שלא לאוסרה על בעלה.

ומכאן באה הגמרא לדון לגבי מעוברת חבירו, ומינקת חבירו.

והוינן בה: **הכא, גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו, הנשואה לכהן — מאי?**

מי, האם עבוד רבנן תקנתא לכהן שנשא מעוברת או מינקת, להקל שיפרישה ממנו בלי גט, כדי שיוכל להחזירה לאחר שיעבור הזמן של ההנקה.

או לא עשו לתקנה, ועליו לגרשה, ולא יוכל להחזירה!?

אמר ליה: הכי השתא!? מהו הדמיון בין ה"תקנה" להמנע מחליצה באשת כהן שילדה ולד ומת, לבין מעוברת ומינקת!?

בשלמא התם, שילדה ולד, אלא שנהרג תוך שלשים יום —

הרי למרות שבאשת ישראל החמרנו עליה שתחלוץ, כדי לחוש לדעתו של רבי שמעון הן גמליאל, הסובר שהולד הוא ספק נפל, ואמו צריכה חליצה מספק —

כיון דאיכא שם דעת רבנן, דפליגי עליה דרשב"ג. דאמרי רבנן: אע"ג דלא שהא הולד שלשים יום, אלא נהרג, בכל זאת, כיוו שרוב נשים יולדות ולד בן קיימא, והחזקנו אותו על סמך הרוב הזה שולד מעליא הוי —

הרי גבי אשת כהן, כיון דלא אפשר לחלוץ לה מבלי לפסול אותה עבדינן כרבנן, שלדעתם אינה צריכה חליצה.

אבל הכא, במי שנשא מעוברת ומינקת חבירו — **כמאן נעביד להקל עליה שלא יצטרך לגרשה אלא רק לפרוש ממנה?**

אי כרבי מאיר —

הא אמר שיוציא ולא יחזיר עולמית.

ואי כרבנן —

האמרי: יוציאה בנט.

ולכן אי אפשר להקל בדינה, אלא יגרשנה בעלה הכהן, ותאסר עליו עולמית.

איתמר: קדשה לאלמנה או לגרושה בתוך שלשה חדשים, ואחר כך ברח מעירו — האם צריכים בית דין להשתדל לכופו שיתן גט כדין מי שעבר וקידש תוך שלשה חדשים .

או כיון שברח, אין לנו לטרוח לכך שיגרשנה —

פליגי בה רב אחא ורפרם.

חד אמר: בית דין משמתינן ליה, מנדים אותו כדי לאלצו לבוא ולתת גט.

וחד אמר: עירוקיה מסתייה. בריחתו מספקת.

שבבריחתו גילה דעתו שאינו עתיד לכונסה תוך הזמן, ואין צורך לבית דין לנדותו.

הוה עוברא, באחד שקידש תוך שלשה וברח, ואמר להו רפרם: עירוקיה מפתיה.

שנינו בסיפא של המשנה: אח של מת, הכונס את יבמתו לשם מצות יבום, ונמצאה מעוברת, וילדה וולד בן קיימא.

והולד הוא ספק בן תשעה לראשון, ספק בן שבעה לאחרון —

יוציא, והולד כשר [ממה נפשך], וחייבין [שניהם] אשם תלוי.

אמר ליה רבא לרב נחמן: מדוע חייבים קרבן אשם תלוי, שהוא קרבן הבא על ספק חטא? ומדוע שלא נחייבם בקרבן חטאת, כדין החוטא בשגגה בודאי?

הרי כיון שיש לה ולד, לימא: הלך אחר רוב נשים היולדות.

ורוב נשים — לתשעה ילדן!

וזה שילדה שבעה חדשים אחר שכנסה היבם, ודאי אין ולדה מן השני, אלא מן הראשון.

ונמצא שהיה בן לאח המת, ועברו שניהם, היבם והיבמה, בשגגה על איסור אשת אח שיש לו בנים, ויתחייבו בקרבן חטאת!

אמר ליה רב נחמן: רוב זה, שיוולדות לתשעה, אינו נוגע לנו, היות ונשי דידן — לשבעה ילדן!

אמר ליה רבא לרב נחמן: וכי נשי דירכו, הוו רובא דעלמא?! —

אמר ליה רב נחמן: אנא, הכי קאמינא: רוב נשים אמנם ילדן לתשעה, ומיעוט — לשבעה.

אבל יש להוסיף על הכלל הזה, ולומר: ובל

היולדת לתשעה — עוברא ניכר לשליש ימיה, כעבור שלשה חדשים.

ולכן, אשה זו, שהתייבמה לאחר שלשה חדשים, לפי שלא הוכר אז עוברא, שהרי אם הוכר העובר לשליש ימיה, לא היה כאן ספק.

הואיל ולא הוכר עוברא לשליש ימיה — איתרע ליה רובא.

יש בה "ריעותא", פגם, המרע את ההליכה אחר הרוב, לגביה.

אלא, היא בספק, האם היא יולדת כמו רוב הנשים לתשעה חדשים, או כמו מיעוט הנשים, היולדות לשבעה חדשים.

ולכן אין הם מביאים קרבן חטאת, אלא אשם תלוי.

ופרכינן: אי כל היולדת לתשעה — עוברא ניכר לשליש ימיה.

הא, אשה זו, מדלא הוכר עוברא לשליש ימיה —

הרי עוברא, ודאי — בר שבעה לבתרא, לבעלה האחרון, הוא!

ונמצא שהיה היבום כדין, ואם כן למה הם מביאים קרבן?!

ומשנינן: אלא אימא הכי: רוב היולדת לתשעה — עוברא ניכר לשליש ימיה.

והאי, מדלא הוכר עוברא לשליש ימיה — איתרע ליה רובא.

אך נשאר הדבר בספק, ולכן מביאים אשם תלוי.

תנו רבנן: אח המת, הכונס את יבמתו, ונמצאת מעוברת, וילדה ולד בן קיימא, ואין ידוע אם הולד הזה הוא של האח המת או של האח המייבם. והשאירה היבם תחתיו, ולא הוציאה, ולאחר מכן נולד מהיבם ומהיבמה בן שני.

הבן הראשון כשר לגמרי, ממה נפשך, בין הוא בנו של הראשון ובין הוא בנו של שני, והוא ראוי להיות כהן גדול.

ואילו הבן השני שנולד מהם הרי הוא ממזר — מספק!

כי אם הראשון הוא בנו של האח המת, הרי השני הוא בן חייבי כריתות של אשת אח שיש לו בנים, והוא ממזר.

ואם הראשון הוא בנו של האח המייבם, הרי השני הוא בן כשר.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: אין ממזר מספק.

והוינן בה: מאי קאמר, כיצד זה אמר רבי אליעזר בן יעקב שאינו אפילו ספק ממזר?

ומשנינן: אמר אביי, הכי קאמר תנא קמא:

ראשון ראוי להיות כהן גדול.

ושני, הוא ספק ממזר.

וספק ממזר אסור — בין בממזרת, בין בכשירה.

ואילו רבי אליעזר בן יעקב אומר:

שני אינו "ספק ממזר", לגבי זה שיהיה אסור בממזרת.

אלא דינו כדין ודאי ממזר הוא, והרי הוא מותר בממזרת.

כיון שלדעת רבי אליעזר בן יעקב ספק ממזר מותר לו להתחתן עם ודאי ממזרת.

רבא אמר, הכי קאמר תנא קמא: ראשון ראוי להיות כהן גדול.

ושני דינו כ"ממזר ודאי", מכח הספק!

והיינו, שלדעת רבא, תנא קמא ולא רבי אליעזר בן יעקב, הוא הסובר סובר ש"ספק ממזר" דינו כודאי ממזר, ומותר בממזרת.

ורבי אליעזר בן יעקב אומר: אין דינו של ספק ממזר כדין "ודאי ממזר", מכח הספק.

אלא ספק ממזר "ספק ממזר" הוא, ואסור בממזרת.

וקמיפלגי אביי ורבא, שנחלקו אם רבי אליעזר בן יעקב הוא המתיר ספק ממזר בממזרת ודאי או שהוא האוסר ותנא קמא הוא המתיר —

נחלקו בדברי רבי אליעזר, שמביאה הגמרא להקל, אם הלכה כמותו או אין הלכה כמותו.

ומכח המחלוקת הזו, הם תיקנו את דברי רבי אליעזר בן יעקב, כל אחד לשיטתו.

כי כולם סוברים, שהלכה כרבי אליעזר בן יעקב, היות שמשנתו היא "קב ונקי".

ולכן, מי שפוסק כרבי אלעזר, גורס בדברי רבי אליעזר בן יעקב באופן שיתאימו עם דברי רבי אלעזר.

ואילו מי שחולק על רבי אלעזר, גורס בדברי

רבי אלעזר בן יעקב באופן שיהיו נגד דברי רבי אלעזר.

אלעזר, שספק ממזר אסור בודאי ממזר, ואסור גם בספק ממזר אחר.

דתנו, רבי אלעזר אומר: פסולי קהל כך דינם:

והוסיף רב יהודה: **כי אמריתה**, כשאמרתי את דברי רב, שהלכה כרבי אלעזר, קמיה **דשמואל** — **אמר לי שמואל:**

ודאן בודאן, ודאי ממזר לשאת ודאי ממזרת — **מותר.**

הרי הלל שנה: **עשרה יוחסין עלו מבבל:**

ודאן בספקן, ודאי ממזר לשאת ספק ממזר — אסור.

כהני, לוי, וישראל.

חללי, גירי, חרווי [עבדים משוחררים].

וספקן בודאן, ספק ממזר לשאת ודאי ממזרת — אסור.

ממזרי, נתיני [גבעונים שנתגיירו בערמה בזמן יהושע], **שתוקי, ואסופי.**

וספקן בספקן — אסור!

וכולן — מותרין לבא זה בזה!

ספק ממזר צריך לחוש שמא כשר הוא, ולכן הוא אסור בספק ממזר אחר, כי שמא האחר, פסול הוא.

ואם אנו סוברים שספק ממזר מותר בספק ממזר ובמזרת ודאית, שפיר אמר הלל ש"כולן מותרים לבוא זה בזה".

ואלו הן ספקן:

כי היינו מחלקים את דבריו, ואומרים שכונתו של הלל היא לומר כך:

שתוקי, שכאשר הוא קורא לאביו "אבא", אמו משתיקה אותו, ומודיעה בכך שאין הוא אביו, והרי הוא ממזר.

א. כהנים לויים וישראלים — מותרים זה בזה.

ואסופי, שנאסף מהשוק, ויש לחוש שאמו נתעברה מן הפסול.

ב. לויים ישראלים חללי גירי וחרווי — מותרים לבוא זה בזה.

וכותי, שהם ספק ממזרים היות ואינם מתחשבים בקידושי כסף ושטר שאינם כתובים בתורה, אלא נלמדים בגזרה שוה משדה עפרון.

ג. גירי וחרווי ממזרי ונתיני, שתוקי ואסופי — מותרים לבוא זה בזה. לפי שקהל גרים לא נקרא "קהל", ולכן יכולים הממזרים ושאר הפסולים לבוא בהם.

ולכן, אם אחד קידש אשה בקידושי כסף או שטר, הם אינם נמנעים מלקחתה לאשה, אף על גב שהיא אשת איש. ונמצא שבניה מהשני הם ממזרים.

ואילו **את אמרת** משמיה דרב **שהלכה כרבי אלעזר** שכל הספקות אסורים זה בזה, ספק ממזר אסור בספק ממזר, ואסור בשתוקי, ושתוקי אסור בשתוקי, ושתוקי אסור באסופי, ואיך יהיה מותרין כולם לבוא זה

ואמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי

בזה!?

וכן היא, שבאו עליה אנשים הרבה, ואינה יודעת מאיזה מהן קבלה, התעברה —

הרי נמצא אב נושא את בתו, ואח נושא את אחותו. ונתמלא כל העולם כולו ממזרין!

ועל זה נאמר: [ויקרא יט] "ומלאה הארץ זמה".

ומשמע, שגם ספק ממזרים נקראים ממזרים.

ורבא, אמר לך:

הכי קאמר רבי אליעזר בן יעקב: על זה נאמר "זו — מזה היא!?", שהוא לשון ספק, שהם ספק ממזרים.

וממשיכה הברייתא: יתר על כן, אפילו על דבר מפורסם, שנעשה על ידי נישואין, אמר רבי אליעזר בן יעקב, גזר שלא לעשותו, כיון שהוא יכול להביא מכשול וממזרים:

לא ישא אדם אשה במדינה זו, וילך וישא אשה במדינה אחרת — שמא ידווגו זה לזה, ונמצא אח נושא את אחותו.

והוינן בה: איני! והא רב, כי איקלע כשהיה מזדמן למקום הנקרא דרדשיר, היה מכריז ואמר: מאן הויא ליומא? מי מוכנה להיות אשתי לימים אחדים שאני נמצא כאן?

וכן רב נחמן, כי איקלע לשכנציב, מכריז ואמר: מאן הויא ליומא?

והרי יש לחוש שמא ישא אח את אחותו!?

ומשנינן: שאני רבנן, דפקיע שמפורסם שמייהו, והילדים הנולדים מהם מיוחסים אחריהם, ולא יבואו לשאת אח את אחותו.

ונמצא שנחלקו רב ושמואל, האם פוסקים הלכה כרבי אלעזר שספק ממזר אסור בספק ממזר, וכל שכן שאסור בודאי ממזר, או לא.

ועתה מבארת הגמרא, את מחלוקת אביי ורבא, שנחלקו האם הלכה היא כרב, שספק כרבי אלעזר, או כשמואל שפסק כהלל.

ולאור זאת הם נחלקו כיצד לגרוס בדברי רבי אליעזר בן יעקב.

אביי סבר לה כשמואל, דאמר הלכה כהלל, שספק ממזר מותר בספק ממזר, ומותר בודאי ממזר.

ולכן הוא מוקי לה לדברי רבי אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא, שספק ממזר הוא כודאי ממזר, ולהתירו בודאי ממזר — כי היכי דלא תקשי הלכתא כהלל, אהלכתא כדברי רבי אליעזר בן יעקב.

ואילו רבא סבר לה כרב, דאמר הלכה כרבי אלעזר, שספק ממזר אסור בספק ממזר וכל שכן בודאי ממזר.

ולכן הוא מוקי לה לדברי רבי אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא, שספק ממזר אסור בממזרת, כי היכי דלא תקשי הלכתא כרבי אלעזר, אהלכתא כרבי אליעזר בן יעקב.

לז-ב

אמר אביי: מנא אמינא לה, מהיכן יש לי ראייה, דכל ספיקא של ממזרות לרבי אליעזר בן יעקב — כודאי ממזר משויי ליה?

דתניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר: הרי שבא אדם על נשים הרבה, ואין יודע על איזהו מהן בא.